

Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia (SOPZ) na wykonanie badania ewaluacyjnego na temat:

„Ocena efektów inwestycji środowiskowych finansowanych w ramach NPR 2004-2006”

1. UZASADNIENIE WYKONANIA BADANIA

Jednym z celów cząstkowych Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 jest **rozwój społeczno-gospodarczy kraju przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego oraz minimalizowanie zagrożeń środowiskowych**. Wdrażane w ramach NPR działania dotyczą m.in. ograniczenia ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb oraz służą zwiększeniu wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, a także usprawnieniu zarządzania środowiskiem.

W obszarze infrastruktury środowiskowej w ramach NPR 2004-2006 realizowanych jest ponad 4 tys. projektów o wartości przekraczającej 12 mld zł dofinansowania z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności i są to głównie przedsięwzięcia w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury w obszarze gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony powietrza o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym oraz ochrony przeciwpowodziowej, jak też inwestycje związane z zarządzaniem i monitorowaniem środowiska oraz z zakresu efektywności energetycznej (w tym zastosowania najlepszych dostępnych technik¹).

Pod względem ilości, najwięcej projektów (90 inwestycji stanowiących ponad 90% alokacji z Funduszu Spójności) związanych jest z sieciami wodno-kanalizacyjnymi, co ma odzwierciedlenie w efektach rzeczowych - do końca 2008 r. przy wsparciu z Funduszu Spójności wybudowano łącznie ponad 4800 km sieci kanalizacji sanitarnej i ponad 652 km sieci wodociągowej, zmodernizowano ponad 300 km sieci kanalizacji sanitarnej i 455 km sieci wodociągowej, powstały lub zmodernizowano oczyszczalnie ścieków (21), stacje uzdatniania wody (24) oraz zakłady unieszkodliwiania odpadów (8).

Obok przesłanek merytorycznych dotyczących potrzeby analizy efektów interwencji polityki spójności okresu 2004-2006, wykonanie niniejszego badania w ramach szerszego procesu ewaluacji ex-post NPR wiąże się dodatkowo z wypełnieniem zobowiązania nałożonego art. 61 ust. 4 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, zgodnie z którym wymagane jest przeprowadzenie oceny pełnej (czyli ewaluacji ex-post) skuteczności i efektywności realizacji Narodowego Planu Rozwoju i programów operacyjnych.

Moment realizacji ewaluacji ex-post NPR 2004-2006 w obszarze infrastruktury środowiskowej wynika z potrzeby skoordynowania prac z działaniami prowadzonymi w 2009 roku przez Komisję Europejską nad oceną efektów polityki spójności okresu 2000-2006 (*Work package 5b: Environment and Climate Change*²), jak też wykorzystania jej wyników w dyskusji nad podziałem krajowej rezerwy wykonania w 2010 i 2011 roku oraz zweryfikowania zaplanowanych interwencji i realizacji przedsięwzięć w latach 2007-2013 pozwalających na ewentualną modyfikację strategii oraz poszczególnych programów operacyjnych.

2. CELE BADANIA:

Celem głównym badania ex-post jest **ocena efektów inwestycji środowiskowych finansowanych w ramach NPR 2004-2006**.

---

¹ Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (DZ.U. Nr 62, poz. 627) za *najlepszą dostępną technikę* – przyjmuje się *najbardziej efektywny oraz zaawansowany poziom rozwoju technologii i metod prowadzenia danej działalności, wykorzystywany jako podstawa ustalenia granicznych wielkości emisyjnych mających na celu eliminowanie emisji lub, jeżeli nie jest to praktycznie możliwe, ograniczenie emisji i wpływu na środowisko jako całość*.

² Aktualne informacje o wynikach badań ex-post Komisji Europejskiej są dostępne na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/rado2_en.htm

Cel główny badania zrealizowany zostanie poprzez osiągnięcie następujących **celów szczegółowych**:

1. **Ocena efektów bezpośrednich realizacji inwestycji w obszarze środowiska przyrodniczego w kontekście skuteczności realizacji celu strategicznego i celów cząstkowych NPR 2004-2006 (ocena całości wsparcia), w tym:**
  - ocena stopnia realizacji zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego w obszarze „środowisko”, zwłaszcza w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków i gospodarki odpadami;
  - ocena stopnia realizacji celów sformułowanych w NPR i programach operacyjnych;
2. **Ocena potencjalnego wpływu inwestycji środowiskowych na przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, w tym szacowane zmniejszenia emisji zanieczyszczeń (szczególnie do powietrza) poprzez realizację projektów związanych z odnawialnymi źródłami energii i wdrażaniem technologii energooszczędnych przez podmioty gospodarcze;**
3. **Ocena efektywności ekonomicznej inwestycji środowiskowych,**
4. **Ocena trwałości inwestycji środowiskowych, w tym trwałości organizacyjnej w okresie eksploatacji projektów, finansowej oraz trwałości efektów,**
5. **Ocena użyteczności inwestycji środowiskowych w kontekście potrzeb społeczno-gospodarczych.**

Sugeruje się realizację celów szczegółowych w kolejności określonej ich uporządkowaniem.

3. ZAKRES BADANIA

Zakres przedmiotowy:

Przedmiotem badania są zrealizowane projekty służące ochronie środowiska przyrodniczego finansowane z Funduszu Spójności oraz z funduszy strukturalnych UE w ramach programów: ZPORR, SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*, SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich*, SPO *Rybołówstwo* oraz Inicjatywy Interreg III A (w ramach 7 programów). A więc będą to przedsięwzięcia m.in. w zakresie budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury w obszarze gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami oraz ochrony powietrza o znaczeniu krajowym, regionalnym i lokalnym, wsparcie dla przedsiębiorstw w celu dostosowania ich działalności do wymogów ochrony środowiska, jak też inwestycje dotyczące zarządzania i monitorowania środowiskiem, ochrony przeciwpowodziowej i efektywności energetycznej.

Zakres podmiotowy:

Badaniem objęci zostaną użytkownicy infrastruktury środowiskowej, społeczności lokalne, przedsiębiorcy, beneficjenci, instytucje zarządzające i wdrażające, eksperci branżowi, w tym konsultanci z doświadczeniem w wykonywaniu analiz finansowo-ekonomicznych inwestycji środowiskowych.

Zakres czasowy:

Badanie dotyczy okresu pomiędzy 1 stycznia 2004 r. a I połową 2009 r. Natomiast w przypadku inwestycji finansowanych z Funduszu Spójności – obejmuje lata 2000-2009 (w latach 2000-2003 projekty były realizowane przy wsparciu przedakcesyjnego instrumentu pomocy Unii Europejskiej – ISPA, który w momencie akcesji do UE automatycznie stały się projektami Funduszu Spójności).

W ramach realizacji celów 1 i 2 badaniu powinny zostać poddane wszystkie projekty zakończone do dnia 30 czerwca 2009 r., natomiast realizacja celu 3 badania powinna objąć wybrane (wg odpowiedniej metodologii) przypadki indywidualne projektów. W ramach celu 4 i 5 badania oczekuje się, że przeanalizowane zostaną wszystkie projekty zakończone do końca 2007 roku.

Zakres terytorialny:

Badanie obejmuje obszar całego kraju, z uwzględnieniem danych w układzie regionalnym (NUTS II) oraz na poziomie pojedynczych inwestycji (studia przypadków).

4. SPOSÓB REALIZACJI BADANIA I METODOLOGIA (wskazówki)

Zadaniem wykonawcy będzie sformułowanie listy pytań badawczych w zakresie pozwalającym na realizację celu głównego i celów szczegółowych badania i jednocześnie gwarantujących realizację opisanych poniżej problemów badawczych.

Lista pytań badawczych poddana zostanie ocenie na etapie wyboru oferty, a uszczegółowiona w raporcie metodologicznym.

Ad. 1. W ramach realizacji celu 1 badania Wykonawca powinien dokonać ujęcia ilościowego, polegającego na charakterystyce realizowanych projektów środowiskowych wg typologii zaproponowanej przez Wykonawcę, a uwzględniającej, m.in.:

- a) podział na główne obszary interwencji: 1) gospodarka wodno-ściekowa, 2) gospodarka odpadami, 3) ochrona powietrza, 4) odnawialne źródła energii, 5) efektywność energetyczna, 6) ochrona przeciwpowodziowa, 7) monitoring i zarządzanie środowiskiem;
- b) wartość inwestycji i źródło finansowania (Program/działanie/kategoria interwencji);
- c) typ beneficjenta;
- d) obszar realizacji, np.: województwo, miaro-wieś, obszary zlewni - podział wg aglomeracji (przedziały RLM) – w przypadku projektów z zakresu gospodarki wodno-ściekowej;
- e) odniesienie do potrzeb społeczno-gospodarczych (w tym celów przyjętych do realizacji w strategiach i planach), jak też potencjałów środowiskowych (np. obszarów prawnie chronionych czy potencjałów energetycznych, dot. odnawialnych źródeł energii (OZE)).

Pomiar skuteczności wsparcia powinien się odbyć m.in. poprzez analizę stopnia wykonania założonych wskaźników (NPR, jak i poszczególnych programów operacyjnych), jak też identyfikację przyczyn niskiej realizacji wskaźników z innych niż gospodarka wodno-ściekowa obszarów/sektorów. W tym oczekuje się od wykonawcy, iż dokona weryfikacji i agregacji (do poziomu kraju i w układzie regionalnym) danych rzeczowych dotyczących osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu³, np.:

- instalacje, które w wyniku wsparcia otrzymają pozwolenie zintegrowane, pozwolenie wodno-prawne, pozwolenie na użytkowanie, inne (liczba),
- instalacje zabezpieczające przed powodzią (liczba),
- instalacje związane z OZE (rodzaje, liczba, zainstalowana moc);
- wybudowane/ zmodernizowane oczyszczalnie ścieków/stacje uzdatniania wody (liczba),
- długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej/kanalizacyjnej (w km),
- wdrożone projekty (liczba) dotyczące:
  - i. kompleksowego zagospodarowania odpadów w tym: selektywnej zbiórki odpadów, składowania odpadów i recyklingu oraz gospodarki odpadami komunalnymi,
  - ii. efektywności energetycznej,
  - iii. edukacji ekologicznej,
- liczba osób podłączonych do sieci:
  - i. rozdzielczej wodociągów,
  - ii. kanalizacyjnej,
  - iii. wodociągowej,
- liczba ludności zabezpieczonej przed powodzią,

³ Prezentowanych w sprawozdaniach z realizacji NPR i programów operacyjnych (okresowych i rocznych).

- inne ... (do uzupełnienia przez Wykonawcę zgodnie z listą wskaźników (produktu i rezultatu) zdefiniowaną w uzupełnieniach do programów operacyjnych finansowanych w ramach NPR 2004-2006⁴).

Zamawiający zakłada, że do realizacji tego celu badania konieczne będzie wykonanie analiz danych zastanych (m.in. bazy projektów SRP, dokumentacji sprawozdawczej, dokumentacji projektowej oraz danych statystycznych) i pogłębionych analiz eksperckich. Dopuszcza się możliwość doboru próby losowej projektów ale tylko w ramach SPO Rolny, SPO Rybołówstwo i programów IW Interreg III A. Dla pozostałych programów wymaga się przeanalizowania wszystkich projektów.

Ad. 2. W ramach oceny wpływu inwestycji środowiskowych na zmiany klimatyczne (w ramach celu 2 badania) wykonawca powinien zidentyfikować wszystkie projekty realizowane w ramach NPR 2004-2006, które w założeniu miały minimalizować negatywny wpływ na środowisko i przeanalizować je ilościowo z uwzględnieniem, co najmniej następujących kwestii:

- ✓ w celu pokazania wdrożenia BAT należy przeanalizować ile instalacji sfinansowanych ze środków UE (i jakich?) ma pozwolenie zintegrowane?;
- ✓ w celu pokazania jaki jest potencjalny korzystny wpływ na klimat związany z OZE należy przeanalizować ile energii jest produkowane przez te źródła i to odnieść do ogólnej sytuacji jakości powietrza (tzn. ile przedsięwzięć realizowanych jest np. na obszarach problemowych z punktu widzenia jakości powietrza (gdzie przekraczane były normy dotyczące poziomów jakości powietrza ustanowione ze względu na ochronę zdrowia i/lub roślin);
- ✓ oszacowanie kosztów zewnętrznych np. z transportem paliwa i emisjami z tym związanymi.

Wymaga się aby na potrzeby ww. analiz wykonawca zapoznał się m.in. z następującymi źródłami:

- ✓ rocznymi ocenami jakości powietrza w województwach (które są dostępne na stronach WIOŚ);
- ✓ opracowaniami dot. szacowania emisji na potrzeby inwentaryzacji emisji, np. *Wskazówki dla wojewódzkich inwentaryzacji emisji na potrzeby ocen bieżących i programów ochrony powietrza WARSZAWA, 2003* (więcej opracowań na stronie Ministerstwa Środowiska);
- ✓ ocenami korzyści (ekologicznych i społecznych) związanych z inwestycjami w obszarze energetyki odnawialnej (dostępnych na stronie Ministerstwa Środowiska).

Ad. 3. W celu oceny efektywności ekonomicznej należy szczegółowo przeanalizować jakim kosztem udało się osiągnąć zakładane produkty i rezultaty (czy takim jaki założono w dokumentacji projektowej? czy też innym, jakim? i dlaczego?). Ponadto, należy poddać analizie kompleksowość rozwiązań zidentyfikowanych problemów środowiskowych (obszaru) oraz zaspokojenie potrzeb społeczno-ekonomicznych (również w kontekście atrakcyjności inwestycyjnej), w tym m.in.:

- zastosowanie kompleksowych rozwiązań problemów gospodarki wodno-ściekowej na danym obszarze (np. integracja zarządzania gospodarką ściekową na obszarze dorzecza),
- zarządzanie obiegiem ścieków w aglomeracjach (w tym zamknięcie obiegów wody używanej w procesie, bądź jej doczyszczanie),
- wykorzystanie energii z procesów produkcji i spalania biogazów (z osadów pościekowych, z procesów oczyszczania ścieków),
- wskazanie dalszych dróg postępowania z osadami pościekowymi lub innymi odpadami (np. spalanie lub wykorzystanie do nawożenia gleb).

Do oceny efektywności kosztowej inwestycji (w różnych obszarach wsparcia) należy m.in. wykorzystać wyniki prac Komisji Europejskiej na potrzeby ewaluacji ex-post okresu 2000-2006 w

---

⁴ Ponadto, typologię zadań inwestycyjnych w obszarze gospodarki wodno-ściekowej wypracowano w ramach badania pt. „Wpływ interwencji z funduszy unijnych w obszarze gospodarki wodno-ściekowej na poprawę stanu środowiska naturalnego oraz rozwój społeczno-gospodarczy” (dostępnego w Wyniki badań/ Baza badań ewaluacyjnych na www.ewaluacja.gov.pl).

ramach *Work package 2: Data feasibility study* i *Work package 10: „Efficiency: unit costs of major projects”*⁵ oraz metodą benchmarkingu (na poziomie wewnątrz-krajowym).

Szczegółową metodologię oceny efektywności ekonomicznej inwestycji środowiskowych proponuje wykonawca i będzie ona przedmiotem oceny na etapie wyboru ofert.

Dobór projektów już zakończonych do pogłębionych studiów przypadków powinien zostać dokonany wg typologii wypracowanej w ramach analiz na potrzeby realizacji celu 1 badania. Zamawiający zakłada, że do realizacji tego celu badania konieczne będzie wykonanie analiz danych zastanych (m.in. dokumentacji sprawozdawczej, dokumentacji projektowej oraz danych statystycznych), pogłębionych analiz eksperckich oraz przeprowadzenie wywiadów z beneficjentami wsparcia, instytucjami zarządzającymi, społecznością lokalną, w tym użytkownikami infrastruktury i ekspertami branżowymi (w tym konsultantami z doświadczeniem w wykonywaniu analiz finansowo-ekonomicznych inwestycji środowiskowych).

Ad. 4. Badanie powinno objąć różne aspekty trwałości:

- *trwałość organizacyjną w okresie eksploatacji projektu*, którą rozumiemy jako sposób zarządzania produktami projektu po jego zakończeniu, własność rezultatów projektu, podpisanie długoterminowej umowy najmu co najmniej na okres realizacji projektu i jego trwałości,
- *trwałość finansową*, którą rozumiemy jako zdolność do wdrożenia projektu, generowania wystarczającej nadwyżki finansowej do pokrycia wszystkich kosztów działalności operacyjnej oraz wydatków inwestycyjnych, a także kosztów eksploatacyjnych poza zakończeniu realizacji projektu,
- *trwałość produktów i rezultatów*, którą rozumiemy jako zdolność do utrzymania po zakończeniu realizacji projektu trwałych zmian, które będą w długim okresie czasu użyteczne⁶.

Ponadto, analiza metodami statystycznymi wielkości nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez administrację rządową i samorządową w obszarze ochrony środowiska (na różne typy inwestycji) do dostępnej alokacji środków z UE w okresie programowym 2004-2006⁷ powinna umożliwić wskazanie beneficjentów (gmin), dla których koszty (już poniesione i przewidywane do poniesienia) związane z utrzymaniem infrastruktury środowiskowej mogą stanowić zbyt duże obciążenie budżetowe i przez to mogą stanowić barierę dla dalszego rozwoju (uniemożliwienie podejmowania innych inwestycji).

Szczególne uwagi powinny zostać zwrócone na projekty partnerskie, tzw. grupowe (gdzie podmiot aplikujący o środki stanowiło kilka gmin bądź instytucji) w celu oceny czy wspólne aplikowanie i realizacja projektu podnosi czy osłabia trwałość efektów, w tym czy efekt kompleksowości rozwiązań problemów środowiskowych zostanie zachowany.

Zamawiający zakłada, że do realizacji tego celu badania konieczne będzie wykonanie analiz danych zastanych (m.in. bazy SRP, dokumentacji sprawozdawczej i dokumentacji projektowej dla wszystkich projektów zrealizowanych do końca 2007 r. oraz danych statystycznych), pogłębionych analiz eksperckich oraz badań społecznych (w tym wywiadów z beneficjentami wsparcia, społecznością lokalną oraz użytkownikami infrastruktury, jak też przedsiębiorcami). Dodatkowo, uzyskane wyniki badania powinny zostać zilustrowane studiami przypadków.

Ad.5. Ocena użyteczności interwencji w kontekście potrzeb społeczno-gospodarczych jak też środowiskowych powinna m.in. ocenić:

---

⁵ Aktualne informacje o wynikach badań ex-post Komisji Europejskiej są dostępne na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/rado2_en.htm

⁶ „Podręcznik ewaluacji efektów projektów infrastrukturalnych”, wykonany na zlecenie MRR przez PSDB, Warszawa 2009, s.167-173.

⁷ Rekomenduje się wykorzystanie w tych pracach opracowania wykonanego na zlecenie MRR przez IBnGR „Wpływ wydatków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w latach 2004-2007 na stan wydatków publicznych”, Warszawa 2008.

- 1) czy efekty rozbudowy i modernizacji infrastruktury środowiskowej są wykorzystywane (m.in. czy mieszkańcy podłączają się do sieci, czy oczyszczalnie ścieków są odpowiednio obciążone?) i czy rozwiązują obecnie zdiagnozowane problemy środowiskowe?
- 2) czy występuje komplementarność (geograficzna, funkcjonalna i operacyjna⁸) i synergia pomiędzy projektami środowiskowymi finansowanymi z różnych źródeł (ZPORR, programy sektorowe czy Fundusz Spójności)?
- 3) w jakim stopniu zrealizowane projekty środowiskowe zaspakajają potrzeby środowiskowe kraju i regionów (w tym stopień przyczynienia się do rozwiązywania priorytetowych problemów na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym)?
- 4) czy projekty środowiskowe mobilizowały środki prywatne (efekt dźwigni) i pobudzały kolejne inwestycje (efekty mnożnikowe), czy pojawiały się dodatkowe korzyści pośrednie wynikające z ich realizacji (np. miejsca pracy, inwestycje w innych obszarach)?
- 5) czy zrealizowane inwestycje powstałyby bez wsparcia z Unii Europejskiej (w takim czasie i w takim zakresie)?

Zamawiający zakłada, że do realizacji tego celu badania konieczne będzie wykonanie analiz danych zastanych (m.in. bazy SRP, dokumentacji sprawozdawczej i dokumentacji projektowej dla wszystkich projektów zrealizowanych do końca 2007 r. oraz danych statystycznych), pogłębionych analiz eksperckich oraz badań społecznych (w tym wywiadów z instytucjami zarządzającymi, beneficjentami wsparcia, społecznością lokalną, w tym użytkownikami infrastruktury, jak też przedsiębiorcami). Dodatkowo uzyskane wyniki badania powinny zostać zilustrowane studiami przypadków.

***

Opis prac badawczych wraz z podejściem metodologicznym, które powinno zapewnić realizację wszystkich celów niniejszego badania, będzie jednym z głównych kryteriów oceny w procedurze wyboru ofert. Uszczegółowienie metodologii, łącznie z projektami narzędzi badawczych, powinno być przedstawione przez Wykonawcę w ramach raportu metodologicznego.

Głównymi kryteriami ewaluacyjnymi wyznaczającymi ramy metodyczne badania są:

- **skuteczność** – pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele inwestycji w obszarze infrastruktury ochrony środowiska zdefiniowane na etapie programowania produktu i rezultatu zostały i/lub zostaną osiągnięte, oraz pozwoli odnieść osiągnięte efekty interwencji do istniejących zobowiązań traktatowych;
- **efektywność** – pozwala ocenić poziom wydajności ekologiczno-ekonomicznej projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów (finansowych) do osiągniętych efektów: produktów i rezultatów, również w odniesieniu do miejsca wystąpienia efektu ekologicznego. Aby móc ustalić efektywność interwencji publicznej należy ponadto ocenić kompleksowość rozwiązań problemów środowiskowych danego obszaru;
- **trwałość** – pozwala ocenić, na ile można się spodziewać, że zmiany wywołane oddziaływaniem inwestycji będą się utrzymywały również po jej zakończeniu⁹;
- **użyteczność** – pozwala ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane

---

⁸ Podejście do zdefiniowania 3 cech komplementarności (tj. geograficznej, funkcjonalnej i operacyjnej) zaprezentowano w badaniu ewaluacyjnym pt. „Komplementarność projektów z zakresu infrastruktury transportu drogowego w ramach ZPORR oraz komplementarność projektów z zakresu infrastruktury transportu drogowego w ramach ZPORR z innymi inicjatywami w tym zakresie” (dostępnym w Wyniki badań/ Baza badań ewaluacyjnych na www.ewaluacja.gov.pl).

⁹ W tym kontekście powinno się ocenić poziom trwałości organizacyjnej, finansowej oraz trwałości produktów i rezultatów (*Podręcznik ewaluacji efektów projektów infrastrukturalnych*, MRR, Warszawa 2009, str.167-171).

przez cele interwencji. Aby móc ustalić użyteczność interwencji publicznej konieczne jest odniesienie jej do szerszego kontekstu społecznego¹⁰.

Wymaga się, aby Wykonawca korzystał z bazy danych MRR o projektach finansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w ramach NPR 2004-2006 (SRP)¹¹ oraz następujących źródeł informacji (które sam musi zgromadzić):

- danych monitoringowych instytucji zaangażowanych w realizację projektów/programów w zakresie infrastruktury środowiskowej (w tym sprawozdania okresowe z poziomu projektów, działań i programów) oraz sprawozdania z działalności Ministerstwa Środowiska (dot. realizacji Polityki Ekologicznej Państwa) oraz NFOŚiGW i WFOŚiGW;
- dokumentacji projektowej (wniosków aplikacyjnych za załącznikami),
- dokumentów planistycznych, strategicznych i programowych opracowanych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym (obejmujących obszary objęte przedmiotowym badaniem),
- danych statystycznych i analiz dot. środowiska (w tym WIOŚ/GIOŚ), jak też danych i opracowań GUS, Eurostat oraz ewentualnie OECD.

Ponadto, Wykonawca powinien zapoznać się z aktami prawa krajowego i europejskiego warunkującymi wydatkowanie funduszy Unii Europejskiej w Polsce (ogółem, jak i w obszarze środowiska), publikacjami naukowymi, podręcznikami i wytycznymi dot. ewaluacji oraz wszystkimi badaniami ewaluacyjnymi i analizami dotyczącymi przedmiotu niniejszego badania¹², a szczególnie z:

- „Wpływ interwencji z funduszy unijnych w obszarze gospodarki wodno-ściekowej na poprawę stanu środowiska naturalnego oraz rozwój społeczno-gospodarczy” (badanie dostępne w *Wyniki badań/ Baza badań ewaluacyjnych* na www.ewaluacja.gov.pl).
- „Szacowanie i ocena efektów gospodarczych projektów wodno-ściekowych i odpadowych na przykładzie wybranych projektów Funduszu Spójności 2000-2006” (badanie zlecone przez Min. Środowiska),
- „Analiza przyczyn nieubiegania się JST o dofinansowanie typowych inwestycji komunalnych w ramach PO IiŚ (badanie ankietowe na próbie reprezentatywnej)” - badanie dostępne w *Analizy, raporty i podsumowania* na WWW.pois.gov.pl),
- „Analiza cyklu życia kompleksowych projektów ściekowych - porównanie na przykładzie projektów Funduszu Spójności” (badanie zlecone przez Min. Środowiska),
- „Analiza wartości wskaźników monitoringowych Działań 1.2, 3.1 oraz 3.2 ZPORR z zakresu ochrony środowiska” (badanie dostępne na www.zporr.gov.pl/Ewaluacje/),
- Work package 2: “Data feasibility study”¹³
- Work package 10: „Efficiency: unit costs of major projects”¹⁴,
- Work package 5b: “Environment and Climate Change”¹⁵.

Sposób organizacji prac:

W celu zapewnienia sprawnej realizacji prac nad ewaluacją ex-post NPR 2004-2006, zagwarantowania odpowiedniej jakości i użyteczności wyników ewaluacji, jak też zrealizowania zasady partnerstwa w całym procesie **Zespół Sterujący procesem ewaluacji NPR i NSRO** w okresie maj 2009 - kwiecień 2010 roku pełnił będzie rolę *think-thank* dla procesu badawczego ex-post. Współpraca merytoryczna na każdym etapie procesu ewaluacji (począwszy od opiniowanie metodologii, w tym narzędzi badawczych, po konsultacje i opiniowanie wyników końcowych

¹⁰ Górniak, J. i Keler, K. *Wskaźniki w ewaluacji ex-post programów publicznych w: Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza*, PARP, Warszawa 2007.

¹¹ Baza danych MRR (SRP) zostanie przekazana wykonawcy po podpisaniu umowy.

¹² Ewaluacje zlecone w ramach realizacji polityki spójności w Polsce w latach 2004-2006 umieszczone są w *Wyniki badań/ Baza badań ewaluacyjnych* na www.ewaluacja.gov.pl

¹³ Aktualne informacje o wynikach badań ex-post Komisji Europejskiej są dostępne na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/rado2_en.htm

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

ewaluacji) odbywać się będzie w ramach *zespołu zadaniowego* powołanego do współpracy merytorycznej nad realizacją niniejszego badania.

Zadaniem wykonawcy będzie stała współpraca z zespołem zadaniowym.

5. PRODUKTY BADANIA

- raport metodologiczny,
- raport cząstkowy,
- raport końcowy,
- dodatkowe streszczenie raportu końcowego, które zostanie wykorzystane do raportu podsumowującego ewaluację *ex-post* Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 (ewentualne szczegółowe wymagania dotyczące streszczenia zostaną przedstawione w trakcie realizacji badania) – wersja polska i angielska,
- 4 stronicowa broszura – wersja polska i angielska,
- prezentacja wyników prac na maksymalnie czterech spotkaniach.

Raport metodologiczny

Na etapie raportu metodologicznego Wykonawca jest zobowiązany uszczegółwić zaproponowaną metodologię badania z uwzględnieniem uwag zamawiającego do treści oferty (i zaprezentować ją w formie tabeli uwzględniającej: *pytania badawcze* → *wskaźniki* → *źródła danych* → *metody zbierania danych* → *metody analizy i oceny danych*¹⁶). Wykonawca powinien przedstawić również koncepcję wizualizacji przestrzennej wyników badania (w postaci projektu zakresów map) oraz narzędzi badawczych, którymi posłuży się przy realizacji badania. Dodatkowo, ewaluator zobowiązany jest przedstawić i zweryfikować dostępność i zakres danych potrzebnych do realizacji badania oraz sposób ich przetwarzania.

Raport cząstkowy

Wyniki analizy z realizacji celów 1 i 2 badania powinny zostać przedstawione w formie raportu cząstkowego. Wymaga się aby wyniki badania zaprezentowane zostały na wykresach i mapkach. Ponadto oczekuje się, że raport zawierał będzie propozycje doboru inwestycji (typologię) do pogłębionych analiz (w ramach indywidualnych przypadków) na potrzeby realizacji celu 3 oraz uszczegółowienie metodologii oceny trwałości i użyteczności wsparcia (które są przewidziane do realizacji w ramach celów 4 i 5 badania).

Wykonawca dostarczy raport cząstkowy w wersji elektronicznej i papierowej w 3 egz. (objętość raportu nie powinna przekroczyć 60 str. bez aneksów).

Raport końcowy

Na podstawie badania sporządzony zostanie raport realizujący wszystkie cele badania i udzielający wyczerpującej odpowiedzi na postawione pytania ewaluacyjne i kwestie problemowe. Wymaga się aby wyniki badania zaprezentowane zostały na wykresach i mapkach. Wykonawca dostarczy raport końcowy w wersji elektronicznej (CD-ROM) oraz papierowej w 5 egz. (objętość raportu nie powinna przekroczyć 100 str. bez aneksów).

Raport końcowy powinien być opracowany w języku polskim i mieć następującą strukturę:

- (1) streszczenie raportu – nie więcej niż 10 stron A4 (również w jęz. angielskim);
- (2) spis treści;
- (3) wprowadzenie;
- (4) syntetyczny opis wybranej i zastosowanej metodologii oraz źródła informacji wykorzystywanych w badaniu;
- (5) opis wyników badania;
- (6) wnioski z realizacji okresu 2004-2006 i rekomendacje dla:

---

¹⁶ Przykładowe tabele można znaleźć w *Podręczniku ewaluacji efektów projektów infrastrukturalnych*, wykonany na zlecenie MRR przez PSDB, Warszawa 2009, str.163 i 170-171.

- zweryfikowania zaplanowanych interwencji i realizacji przedsięwzięć w ramach Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia oraz Programów Operacyjnych w latach 2007-2013,
- optymalnego ukierunkowania środków krajowej rezerwy wykonania (wskazujących najbardziej efektywne i skuteczne kategorie interwencji i typy projektów środowiskowych), oraz określających ew. nowe obszary, które obecnie nie są wdrażane w ramach programów operacyjnych, a ich realizacja jest wskazana w kontekście osiągnięcia celów NSRO,

(7) aneksy:

- *Aneks 1* opracowana tabela wdrażania rekomendacji zgodna z załącznikiem 1 do SOPZ,
- *Aneks 2* przedstawiający szczegółową metodologię badania,
- pozostałe Aneksy.

Broszura informacyjna

Wykonawca przygotowuje ponadto max 4-stronicowe opracowanie (format A5) w kształcie broszury. Broszura ta powinna być napisana językiem zrozumiałym dla szerokiego grona odbiorców i zawierać krótki opis badania oraz najważniejsze wyniki i rekomendacje płynące z raportu. Broszura powinna zawierać wykresy, mapy, ewentualnie zdjęcia i być opracowana graficznie w formie umożliwiającej jej publikację bez dodatkowych korekt. Tak przygotowana publikacja ma zachęcić do lektury całego dokumentu. Broszurę należy przedstawić w formie elektronicznej (CD-ROM) i drukowanej (5 egzemplarzy).

Prezentacje wyników badania

Wykonawca będzie ponadto zobowiązany do zaprezentowania wyników prac (raportów: metodologicznego, częściowego i końcowego) na maksymalnie 4 spotkaniach. Terminy i miejsca ewentualnych spotkań zostaną uzgodnione z Zamawiającym. Dodatkowo – już po zakończeniu realizacji umowy - ewaluator zobowiązuje się do wzięcia udziału w ewentualnym spotkaniu uzgodnieniowym omawiającym Tabelę wdrażania rekomendacji z jej adresatami.

* * *

Raport końcowy z badania oraz cały proces badawczy zostanie oceniony przez Zamawiającego zgodnie z Kartą oceny zamieszczoną w załączniku nr 2.

6. HARMONOGRAM REALIZACJI BADANIA

Po rozstrzygnięciu przetargu Wykonawca i Zamawiający wspólnie przedyskutują zaproponowaną metodologię badania i szczegółowy zakres prac badawczych. Jeśli w trakcie realizacji badania okaże się, że dostępne informacje nie są wystarczające, aby odpowiedzieć na postawione pytania badawcze, Wykonawca proponuje odpowiednie dodatkowe metody ewaluacyjne w celu uzupełnienia brakujących danych.

Realizacja samego badania będzie przebiegać w II etapach zgodnie z następującym planem:

W ramach etapu I:

- **w terminie do 21 dni od dnia podpisania umowy** – przygotowanie projektu raportu metodologicznego:
  - projekt raportu przekazany zostanie Zamawiającemu w formie elektronicznej i drukowanej (2 egzemplarze),
  - na żądanie zamawiającego przedstawienie projektu raportu w formie prezentacji multimedialnej i dokonanie uzgodnień z Zamawiającym;
- **w terminie do 35 dni od dnia podpisania umowy** – przygotowanie raportu metodologicznego:

- raport przekazany zostanie Zamawiającemu w formie elektronicznej i drukowanej (2 egzemplarze);
- **w terminie do 84 dni od dnia podpisania umowy** – przygotowanie projektu raportu cząstkowego (realizacja celów 1-2 szczegółowych badania):
  - raport przekazany zostanie Zamawiającemu w formie elektronicznej i drukowanej (2 egzemplarze),
  - na żądanie Zamawiającego przedstawienie raportu w formie prezentacji multimedialnej i dokonanie uzgodnień z Zamawiającym;
- **w terminie do 105 tygodni od dnia podpisania umowy** – przygotowanie ostatecznej wersji raportu cząstkowego:
- raport przekazany zostanie Zamawiającemu w formie elektronicznej i drukowanej (3 egzemplarze).

W ramach etapu II:

- **w terminie do 168 dni od dnia podpisania umowy** – przedstawienie projektu raportu końcowego oraz broszury:
  - projekt raportu oraz broszury mają być przekazane Zamawiającemu w formie elektronicznej i drukowanej (5 egzemplarzy),
  - na żądanie Zamawiającego Wykonawca zobowiązany jest do przedstawienia projektu raportu w formie prezentacji multimedialnej,
  - do 3 tygodni od dnia przekazania projektu raportu Zamawiający przekaże Wykonawcy uwagi do projektu raportu końcowego;
- **w terminie do 196 dni od dnia podpisania umowy** – przedstawienie ostatecznej wersji raportu końcowego oraz broszury:
  - raport oraz broszura zostaną przekazane Zamawiającemu w formie elektronicznej i drukowanej (5 egzemplarzy),
  - na żądanie Zamawiającego przedstawienie raportu w formie prezentacji multimedialnej. Zamawiający zastrzega sobie prawo do wniesienia uwag do ostatecznej wersji raportu po prezentacji multimedialnej.

Co dwa tygodnie Wykonawca będzie przekazywał Zamawiającemu informacje dotyczące przebiegu i pojawiających się problemów oraz zagrożeń w realizacji badania w formie krótkiego pisemnego raportu. Dopuszczalna jest forma elektroniczna.

Zamawiający zastrzega sobie możliwość uczestniczenia w niektórych podetapach badania.

Od Wykonawcy oczekuje się sprawnej i terminowej realizacji badania oraz współpracy z Zamawiającym, w tym:

- konsultowania metodologii i narzędzi badawczych,
- pozostawania w stałym kontakcie z Zamawiającym (spotkania odpowiednio do potrzeb, kontakt telefoniczny oraz drogą elektroniczną, wyznaczenie osoby do kontaktów roboczych),
- informowania o stanie prac, pojawiających się problemach i innych zagadnieniach istotnych dla realizacji badania.

Finansowanie zamówienia i informacja o współfinansowaniu

Projekt finansowany jest ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013.

Wszystkie materiały opracowane w trakcie realizacji projektu w zależności od wielkości, rodzaju i techniki wykonania powinny zostać oznaczone zgodnie z wariantem podstawowym lub minimalnym, precyzyjnie określonym w Strategii Komunikacji Funduszy Europejskich.

Przy oznaczaniu projektów i materiałów promocyjnych należy stosować odpowiednie znaki graficzne. Znak programu operacyjnego pomoc techniczna, z którego finansowane jest przedsięwzięcie, powinien znajdować się po lewej stronie, po prawej zaś właściwie podpisany znak Unii Europejskiej

(flaga). Pomiędzy nimi można zostawić wolną przestrzeń lub wstawić logo instytucji lub beneficjenta realizującego projekt.

Załączniki do SOPZ:

1. Wzór tabeli wdrażania rekomendacji
2. Karta oceny procesu ewaluacji